TRƯỜNG THPT LÊ QUÝ ĐÔN
GDCD 10 - NH: 2021 - 2022

Chuyên đề: Sự vận động và phát triển của sự vật và hiện tượng

Bài 6: Khuynh hướng phát triển của sự vật và hiện tượng

1. Phủ định biện chứng và phủ định siêu hình

a Phủ định siêu hình

- Phủ định siêu hình là sự phủ định được diễn ra do sự can thiệp, tác động từ bên ngoài, cản trở hoặc xóa bỏ sự tồn tại và phát triển tự nhiên của sự vật.

b. Phủ định biện chứng

- Phủ định biện chứng là sự phủ định được diễn ra do sự phát triển của bản thân sự vật và hiện tượng, có kế thừa những yếu tố tích cực của sự vật và hiện tượng cũ để phát triển sự vật và hiện tượng mới.
- Đặc điểm (HS tự học)

2/ Khuynh hướng phát triển của sự vật và hiện tượng (HS tự học)

Bài 3: Sự vận động và phát triển của thế giới vật chất

1. Thế giới vật chất luôn vận động

a. Khái niệm vận động: là mọi sự biến đổi, biến hóa nói chung của các sự vật và hiện tượng trong giới tự nhiên và đời sống xã hội

b. Vận động là phương thức tồn tại của thế giới vật chất

- Vận động là thuộc tính vốn có, là phương thức tồn tại của các sự vật, hiện tượng vật chất

c. Các hình thức vận động cơ bản của thế giới vật chất (HS tự học)

2. Thế giới vật chất luôn phát triển

a. Khái niệm phát triển

- Phát triển là một khái niệm dùng để khái quát những vận động theo chiều hướng tiến lên từ thấp đến cao, từ đơn giản đến phức tạp, từ kém hoàn thiện đến hoàn thiện hơn. Cái mới ra đời thay thế cái cũ, cái tiến bộ ra đời thay thế cái lạc hậu.
- Sự vận động và phát triển có quan hệ mật thiết với nhau: Có vận động thì mới có phát triển, nhưng không phải sự vận động nào cũng là sự phát triển.

b. Phát triển là khuynh hướng tất yếu của thế giới vật chất (HS tự học)

Bài 5: Cách thức vận động và phát triển của sự vật và hiện tượng

1. Chất

Khái niệm chất dùng để chỉ những thuộc tính cơ bản, vốn có sự vật và hiện tượng, tiêu biểu cho sự vật và hiện tượng đó, phân biệt nó với các sự vật và hiện tượng khác.

2. Lượng - Lượng dùng để chỉ thuộc tính vốn có sự vật và hiện tượng biểu thị về trình độ phát triển (Cao, thấp), quy mô (lớn, nhỏ), tốc độ vận động (nhanh, chậm), số lượng (ít, nhiều)….của sự vật và hiện tượng.

3. Quan hệ giữa sự biến đổi về lượng và sự biến đổi về chất

a. Sự biến đổi về lượng dẫn đến sự biến đổi về chất

- Giới hạn mà trong đó sự biến đổi về lượng chưa làm thay đổi về chất của sự vật, hiện tượng được gọi là độ.
- Điểm giới hạn mà tại đó sự biến đổi của lượng làm thay đổi chất của sự vật và hiện tượng được gọi là điểm nút.
- Sự biến đổi về chất của các sự vật, hiện tượng bắt đầu từ sự biến đổi về lượng: Lượng biến đổi dần dần, đến một giới hạn nhất định, phá vỡ sự thống nhất giữa chất và lượng thì chất mới ra đời thay thế chất cũ, sự vật mới ra đời thay thế sự vật cũ.

b/ Chất mới ra đời lại bao hàm một lượng mới tương ứng

- Mỗi sự vật, hiện tượng đều có chất và lượng đặc trưng phù hợp với nó
- Khi chất mới ra đời lại quy định một lượng mới tương ứng để tạo thành sự thống nhất mới giữa chất và lượng.

=> Bài học: Để tạo ra sự biến đổi về chất, nhất thiết phải tạo ra sự biến đổi về lượng đến một giới hạn nhất định. Vì vậy, trong học tập, rèn luyện phải kiên trì, nhẫn nại, không coi thường việc nhỏ, tránh hành động nôn nóng hoặc nửa vời.

Bài 4: Nguồn gốc của sự vận động và phát triển của sự vật, hiện tượng

1. Thế nào là mâu thuẫn?

Theo triết học Mac – Lê nin: Mâu thuẫn là một chỉnh thể, trong đó hai mặt đối lập vừa thống nhất với nhau vừa đấu tranh với nhau.

a. Mặt đối lập của mâu thuẫn

Mặt đối lập của mâu thuẫn: Đó là những khuynh hướng, tính chất, đặc điểm….mà trong quá trình vận động, phát triển của sự vật và hiện tượng chúng phát triển theo những chiều hướng trái ngược nhau.

b. Sự thống nhất giữa các mặt đối lập

Trong mỗi mâu thuẫn, hai mặt đối lập liên hệ gắn bó với nhau, là tiền đề tồn tại cho nhau. Triết học gọi đó là sự thống nhất giữa các mặt đối lập.

c. Sự đấu tranh giữa các mặt đối lập

Các mặt đối lập cùng tồn tại bên nhau, vận động và phát triển theo những chiều hướng trái ngược nhau, nên chúng luôn luôn tác động, bài trừ, gạt bỏ nhau. Triết học gọi đó là sự đấu tranh giữa các mặt đối lập.

2. Mâu thuẫn là nguồn gốc vận động, phát triển của sự vật và hiện tượng

a. Giải quyết mâu thuẫn

Bất cứ sự vật nào cũng chứa đựng mâu thuẫn. Khi mâu thuẫn cơ bản được giải quyết, thì sự vật và hiện tượng chứa đựng nó cũng chuyển hóa thành sự vật và hiện tượng khác.

=> Sự đấu tranh giữa các mặt đối lập là nguồn gốc vận động, phát triển của sự vật và hiện tượng.

b. Mâu thuẫn chỉ được giải quyết bằng chiến tranh

Mâu thuẫn chỉ được giải quyết bằng đấu tranh giữa các mặt đối lập chứ không phải bằng còn đường điều hòa mâu thuẫn.

c. Bài học thực tiễn

- Giải quyết mâu thuẫn phải có phương pháp đúng, phải phân tích mâu thuẫn cụ thể trong tình hình cụ thể.
- Biết phân biệt đúng sai, tiến bộ, lạc hậu.
- Nâng cao nhận thức xã hội, phát triển nhân cách
- Biết thực hiện phê bình và tự phê bình.
- Tránh tư tưởng “dĩ hòa vi quý”.

GV: Võ Thị Ý Nhi